

Naujienu Antroji Dalis

NR. 738

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

ROMAS ŠLEŽAS

KAIP YRA GAMINAMI FILMAI

Visos meno šakos, aplamai imant, naudoja tas pačias idėjas, — idėjas, kurios stengiasi iširti, išreikšti, suprasti žmogų. Kiekvienas menininkas, jo pasirinktoje meno srityje arba šakoje, pagal savo gabumus mėgina tas idėjas įkvėpti į savo kūrinis. Tos pačios idėjos naudojamos įvairiose meno šakose ir savaip, skirtingai ten išreiškiamos sudaro meno formas.

Visos meno rūšys turi skirtingą savo kalbą, savo formą, savo įrankius arba priemones. Muzikoj — gaidos, scalės, instrumentai, taktas, garsai; dramaturgijoj — dialogai, vaidyba, dekoracijos; tapyboje — dažai, šepečiai, drobė; poezija, skulptūra ir visos kitos meno šakos naudojasi skirtingomis, joms būdingomis išraiškos priemonėmis ir technika. Meno pasaulio sričiai priklauso ir filmų menas.

Filmų mene naudojamos išraiškos priemonės ir technika yra labai skirtingos nuo kitose meno šakose naudojamųjų. Pats filmų pagrindas yra keruotas plotas, kuriame matome judantį paveikslą. Tačiau vien judėjimas jo nepadaro menu. Filmo meniškumas atsiranda tik tada, kai tas judantis - krutantis paveikslas įgyja formą, kai tame paveiksle esantieji vaizdai įgauna prasmę ir suteikia žiūrovams estetinį pergyvenimą. Tik toks filmas yra meniškasis.

Filmuose yra trijų rūšių pagrindiniai vaizdai:

a) *bendrieji*, t.y. tie, kurie parodo platų, bendrą vaizdą, bet be detalių;

b) *vidutinio atstumo vaizdai* — tie, kurie vaizduoja bendrą aplinką ir tuo pačiu laiku detales;

c) *detalė* — koncentruotas vaizdas kokio nors daikto ar gyvos būtybės.

Šitie trys vaizdai sudaro visų filmų pagrindą.

Filmo kūrėjas naudoja visas tris pagrindines vaizdines formas: kartais detalę, tai yra padidintas vaizdas kokio nors daikto ar kūno dalies, pvz. ranka griebianti peilį, kalbėtojo veidas ar deganti cigaretė; kitu atveju antrąją formą — vidutinio atstumo vaizdą, kuris apčiuopia daugiau, negu detalę, tačiau dar nesudaro bendro vaizdo. Pvz., du besišneką žmonės. Šitame vaizde matyti, kur jie stovi, bet besišnekantieji dominuoja esamą aplinką, nors galima pastebėti, kad jie stovi arba gatvėje ar kambaryje. Panaudojus bendrąjį vaizdą, besišnekučiuojantieji du žmonės nublunka ir žiū-

rovų dėmesį labiau pagauna bendroji aplinka.

Kalbant apie išties filmą, tos trys parindines formas, paskirai jas vertinant tame filme, nebeturi prasmės. Viso filmo prasmė ir vertė atsiranda tik tada, kada vienas vaizdas prijungtas prie kito sudaro bendrą turinį, prasmę ir tuo pačiu meninį kūrinį.

Sakysime, bus norima nufilmuoti paskaitos ir meninės dalies pasiklausyti salėje susirinkusius klausytojus ir paskaitininką. Vienas būdas būtų pirmame vaizde parodyti pilną salę žmonių. Antrame vaizde kalbėtoją, o trečiame — tik keletą žmonių atidžiai paskaitos besiklausančių. Tuose trijuose vaizduose aiškiai būtų matoma, kad:

- susirinkę daug žmonių,
- jie klausosi pranešėjo ar paskaitos,
- kad jie atidžiai klausosi.

Tačiau tą patį susirinkimą galima nufilmuoti ir kitaip. Sakysime, pirmas ir antrasis vaizdai pasilieka tie patys, o vieton pirmiau minėto trečio vaizdo, kuriame matėme keletą žmonių atidžiai besiklausančių, įdėsime žiovaujančio vyro veidą. Ir nuo to visų trijų vaizdų prasmė pasikeičia. Stebėdamas tokį filmą žiūrovas susidaro skirtingą nuomonę apie tą susirinkimą. Dar greta to vieno veido prijunkime kitus tris: žmogus, susiradęs savo kišenėje raštelį, pradeda jį skaityti; antrą — jauna moteris žvalgosi aplink, o trečiame vaizde — beužmieganį parengimo dalyvį. Stebint tokį filmą būtų aišku, kad kalbėtojas klausytojus savo paskaita ir skaitymu migdo. Šeši paskiri vaizdai, tarpusavy sujungti, sudaro visai skirtingą prasmę, bet paėmus juos atskirai, tos prasmės nebūtų. Pažiūrėkime: ta jauna moteris — gal ji dairosi kokio nors savo pažįstamo, gal įdomaujasi, ar visi klausosi, ką jos vyras — prelegentas skaito, o gal dairosi, norėdama pamatyti duris kambario, kuriame galėtų pasipudruoti savo nosikę. Bet šitos galimybės nekyla žiūrovui tada, kai jis prieš jos — jaunos moteriškos vaizdą — matė žmogų, kažką beskaitantį, o po jos besnaudžiantį žmogėną. Šitoje kombinacijoje aišku, kad ir jaunoji ponitė nuobodžiauja.

Tokiame susirinkimo filmavime yra ir kitokių variantų. Sakysime, pirma vienton bendro salės vaizdo parodysime kalbėtojo veidą labai padidin-

(Nukelta į 3 psl.)

Dviejų metų mergytė nori pauostyti paskutinius šios vasaros žiedus. Gėlės ji nepasiekia, užtat bando ją prisilenkti prie nosies.

LIETUVIŠKĄ ŽVAIGŽDĘ APLANKIUS

JUOZAS KARIBUTAS, Hollywood

Rudens dienos visu savo grožiu suspindėjo. Giedrumėlis neišpasakytas! Nė debesėlio! Godžiai žiūri saulė iš dangaus ir beria spindulius į žemę. Ji geria juos visu savo kūnu alsuodama ir stengiasi dalį atiduoti žmonijai — maitindama juos.

Kiek šį rudenį čia grožio, žaliojoje Kalifornijoje. Sužėrėjo dienos savo trykstančiu tyrumu ir glamonėja žemės vaikus. Jų čia apstu. Visi skuba laisvaisiais keliais. Pilna mašinų. Tarpe jų riedame ir mes. "Golden State Freeway". Gražus pavadinimas! Kelias pagal pilnus trobesių kalnus. Kalnai, kalnai! Saulė jiems kaitina plikas nugaras, lyg jie visi būtų čia sugužėję vasarajimui. Tikrai, jie visi labai rudai įdeję! Gražūs jie iš tolo. Sodybos tokios mažos, žaluma prie jų. Vietomis mėlynuoja maudymosi baseinai, kurie žvilga ir mirguliuoja, kviesdami pavargusį keleivį poilsui. Tik, deja, visi per daug skuba. O apie poilsį pagalvos, kai pasieks savo tikslą.

Kun. Vaišnys, kuris Kalifornijoje poilsiauja, čia su manim. Jis rūpinasi ar gerai mes važiuojame. Juk šituo keliu pirmą kartą. Tik pamesk vieną įstojimą, ir būsi paklydęs. Juk čia painu. Tiek daug išvingiuotų kelių! Bet

mes lekiamo vis į vakarus. Turi būti gerai. Bet, taip — nebuvo. Truputėlį į šoną ir klaidžiojame. Žinoma, tas mums sudarė malonią pramogą, iki suradome bepradedančios garsėti vienos lietuvaitei namus. Namus, kuriuose ją tėveliai globoja, mokslina ir lavina... Jos vardas — Nausiedaitė. Nors filmuose ją dabar vadina — Ann Jullian. Každėl filmuose lietuviškos pavardės nepriimtinos. Nors jos yra nieku nekeblesnės, kaip kad antai: Stanwyck, Jurado ar ir dar keblesnės pavardės. Na, bet jau čia kita tema.

Pas Jūratę Nausiedaitę

Kelionė baigėsi linksmomis pasisveikinimais. Visi maloniai mus pasitiko. Nausiedai gyvena apie 25 mylias nuo Los Angeles. Graži rezidencija, graži aplinka. O tą visą aplinką dar labiau praskaidrina linksmutė, dar vos į gyvenimą besiruošianti Jūratė Ann Jullian. Ji dar vaikišku linksmumu mus pasitiko. Jos žvalumas, sąmojus, sugebėjimas atsakinėti į klausimus mus sužavėjo.

Jūratę buvo įdomu pamatyti ir dėl to, kad ji pirmuosius scenos žingsnius pas mane pradėjo. Kada 1957 metais Šv. Kazimiero parapijos lituanistinė me-

kykla suruošė jaunųjų talentų pasirodymą, tada Jūratė vaidino. Menu, kad vieno veiksmo scenos vaidėlis — Kelias į Tėvynę — Prailgauskaitės su Jūrate teko man režisuoti. Sufikau pirmą kartą tada mažytę Jūratę. Gal kokių penkių metų. Neprisimenu, kokį veiksmą ji man turėjo tada padaryti ir su kokia replika, bet iš pat pradžių aš jos gabumais buvau nustebintas. Tada Jūratę sulaukiau ir paklausiau:

— Mažyte, kur tavo mama?

— Ten, atsakė ji man, ir parodė dešiniąją rankutę link stovinčiųjų.

— Atvesk ją čia. Bet pirmą pasakyk koks tavo vardas?

— Jūratė Nausiedaitė, — drąsiai ji man atraportavo ir nubėgo atvesti mamos.

Mamytę pristatė. Blizga akutės, kai aš ją čia pat prieš mamytę giriu. Ta mergaitė turi nuėiti iki filmų, kitaip negalima. Kalbu motinai. Ponia Nausiedaitė tada jau man pasakojo, kad ji deda pastangas ir nori kaip nors prasiskverbti į studijas, bet tai nepaprastai esą sunku. Ji klausia patarimų bei nurodymų, kaip ir kur kokias duris belsti, kad jos būtų galima praverti ir įžengti. Mačiau jos ryžtą, energiją ir veik buvau įsitikinęs, kad ji tas pirmą duris tikrai pravers. Dabar jau tai įvyko ir Jūratė mums jau buvo ne kartą pristatyta. Gal net netikėtai daug yra pasiekusi pagal savo mažą amželį.

Šiandien, po aštuonių metų, klausiu Jūratę, ar ji visa tai dar prisimena? Juk buvo dar labai mažytė. Bet ji, nors nelengvai, bet prisiminė ir linksmai kvatatosi iš tos pradžios. Tik niekaip nebegalėjo prisiminti, ką ji ten turėjo kalbėti ir kokia rolė vaidino.

Tiek metų ir aš jos nebuvau matęs. Kada pirmą kartą pasirodė televizijoje, ji tada man skambino ir prašė, kad ją pamatyčiau. Aš buvau labai dėkingas, kad ji mane tada prisiminė. Toliau, laikas bėgo, o ji vis garsėjo. Vaidino, kaip ji dabar sakosi 25-uose televizijos filmuose ir dvejuose filmuose — ekrane.

Kun. Vaišnys paklausė, kaip jai patiko filmas su Natalia Wood "Gipse". Oi, kaip patiko. Aš ji žiūrėjau net 13 kartų. O kokia miela aktorė Natalia Wood. Štai rodo ji mums — dovaną. Gražią auksinę apyrankę, kurią pabaigtuvių proga Natalia jai padovanojo. Prie jos prikabinata širdutė, kurioje įrašas: gerajai Ann Jullian. Data: 1962 metai.

Jūrate pasakoja, kad ji labai gerai buvusi įvertinta scenoje, kada vaidino Pasadina Play House (Per tą teatrą pereina visos filmų žvaigždės) veikale — Universal Valzes. Dabar ji studijuojanti dramą ir kalbą. Nors pas mus taip nesakydavome. Juk su drama aišku kalba yra taisoma, tobulinamas tarimas. Žodžiu, ji šlifuojama, dailinama, gerinama.

Turėdamas galvoje, kad neseniai buvo garsieji "vabalai" ir čia Hollywood Bowl davė kon-

certą, kun. Vaišnys paklausė, kaip jai patinka "Beatles". Juokų turėjome, kaip Jūratė, sąmoningai, norėdama mus pralinksminti pasakojo.

— Oi, kaip man patinka John, bet kad jis vedęs.

— O ar tau nevistiek, — klausia kun. Vaišnys.

— Žinoma, kad ne. Bet jei jis laimingas, tai ir aš laiminga.

— O gal tu norėtumei, kad jis su žmona persiskirtų? — juokais klausia jį.

— Gink, Dieve, ne! Aš nenoriu būti šeimos ardytoja. O pagaliau, ką aš daryčiau, jei jis ir persiskirtų — filosofuoja Jūratė toliau.

— Man kadaise patiko "Dr. Kilder". Vieną kartą, sukant filmą M. G. M. studijoje, aš jį sutikau, Surikau hai! Aš jį pabučiavau, o ir jis mane pabučiavo. Juokai buvo. Aš neprašiau veido tris dienas.

Kvatoja ji vaikišku linksmumu. Ir vis čirška toliau.

— Man labai patinka "Bydelei", nors aš nešaukiu juos pamačius, kaip kad kitos mergaitės. Ai, aš juos ir naktimis sapnuoju.

Paklausta, kas juose ypatingo, nerado atsakymo. Juokais vis norėjo mums visokių triukų pripasakoti. O to gražaus humoro jai netrūksta. Tikrai, kad labai mielas vaikas. Motina pasakoja, kad ją visur ir visi labai mėgsta. Tiek mokykloje seselės, tiek visi sutiktieji žmonės. Kur tik su kuo ji bendradarbiauja, visur įsigyja simpatijų. Tikrai, kad ir mes per šią trumpą valandėlę prie kavutės bešnekučiuodami ją pamilome. O ji pričiausškėjo išdaingų juokų.

Geriausiai jai patiko dirbti filme "Čigonė". "Vaikai žaislų pasaulyje" dirbusi net penketą mėnesių. Tas ir buvė neblogoi. Bet dabar Jūratė nutilo. Motina aiškina, kad jos dabartinis amžius laikinai sutrugdė filmuose darbą. Tikrai, juk dabar — nei vaikas nei panelė. Tarpe tokio amžiaus teksią porą metų palaukti. Gal kiek išsities. Dabar nelabai galima kur pritaikyti. Nebent kur šeimai reiktų nepilnametės. Tikrai, kad tam tikras laikas "paatostogauti".

Kaip ten dabar bebūtų, bet Jūratė tvirtai įsikabinusi į filmus. Atrodo, kad jos filmai jau nebepaleis. Tik klausimas, kiek ji pakis? Ar ji pasiliks lietuvaite? Ar ji pasiliks tokia miela ir draugiška, kaip yra dabar? Kokie vėjai galės ją pakeisti, o gal ne? Taigi tiek dar daug klausimų galima pastatyti, kuriems atsako nėra galima dar šiandien duoti.

Kiek pastebėjau, su lietuvių kalba reiktų pasispausti. Tobulintis ir stengtis lietuviškai daugiau kalbėti. Reikia tikėtis, kad visa šita tėveliai išsaugos ir įskieps tėvynės ir lietuvių kalbos meilę. Tada ji tikrai išliks tokia, kokią šandien mes turime Rūtą Lee-Kilmonytę. Ji turi būti šiandien visam mūsų jaunimui kilnus pavyzdys. O ji juk senosios kartos ateivių. Šiandien mūsų intelektualai-inteligentai turėtų neatsilikti. Tam juk Lietuva nepriklausomybės metu jiems ir mokslą davė.

Tad linkime Jūratei išlikti

Naujiems mokslo metams prasidėjus

Jungtinėse Amerikos Valstybėse

Šiais mokslo metais JAV pradžios, vidurines ir aukštąsias mokyklas lanko 52 milijonai besimokančių, tai daugiau kaip ketvirtadalis visų šalies gyventojų. Iki šiol JAV tokio didelio besimokančių skaičiaus nėra turėjusios.

Naujai į aukštąsias mokyklas įstojo 4,800,000 studentų. 6,7% daugiau negu pereinamais metais. Vidurines mokyklas baigė 2,300,000 mokinių. Tai į aukštąsias mokyklas įstojo ir seniau vidurines mokyklas baigusieji.

Mokyklų ir mokinių skaičiui padidėjus, trūksta net 70,000 mokytojų. Tas mokytojų trūkumas skaudžiai atsiliepija į mokslą. Mokytojams tenka dirbti su didesniu mokinių skaičiumi ir dirbti ne tik dienos metu, bet ir vakarais.

Besimokančių toks didelis skaičius atsirado ne vien tik todėl, kad gyventojų skaičius padidėjo, bet ir todėl, kad šalies tolydžio kyla ūkis ir jo mechanizacija pareikalavo daugiau pamokytų darbininkų visose šalies ūkio srityse, įskaitant ir žemės ūkį. Baigusiems vien tik pradžios aštuonmetę mokyklą jau nėra kur pasidėti. Darbo imtis per jaunus, kartu ir jokios specialybės neturi išsigijęs. Todėl ir pastebėta, kad šiais mokslo metais veik visi baigusieji pradžios mokyklas tęsia mokslą toliau vidurinėse mokyklose, čia vadinamose aukštesnėmis. Vidurinėse mokyklose suteikta galimybė įsigyti pradinę darbo specialybę ir kartu sustiprinamas matematikos ir kalbų dėstymas.

Apytikriai JAV mokslo reikalams šiais metais bus išleista 33 milijonai dolerių. Tolydžio, paties gyvenimo pareikalavimu, įgyvendinimas ne vien tik pradžios 8 metų visuotinis mokymas, bet ir keturių metų vidurinis mokslas. Šie naujieji mokslo metai būtų jau lyg ir pradžia 12 metų visuotinio pradžios ir vidurinio mokslo įgyvendinimas. Gal neužilgo tas faktas teks tik atitinkamu įstatymu patvirtinti. JAV tiek pradžios, tiek vidurinis mokslas yra nemokamas, visiems priimanamas pilna to žodžio prasme.

Dabar švietėjų tarpe jau galvojama kas daryti, kad bent pirmieji du metai aukštose mokyklose taip pat būtų nemokami.

Pavergtoje Lietuvoje

Pavergtoje Lietuvoje švietimo darbas visiškai priklauso nuo Kremliaus vyriausybės iki vadovėlių turinio ir jų leidimo. Viena ką pavergtos Lietuvos švietėjams pavyko išsiderėti, tai vienuolikos metų pradžios ir vidurinį mokslą. Tas reikalavimas buvo grindžiamas tuo, kad be savo gimtos kalbos Lietuvos jaunimas turi išmokti ir rusų kalbą, greta kurios nors kitos svetimos kalbos. Rusų

mielai, gerai ir pavyzdingai lietuvaitei ir įkopti į filmų aukštības!

kalba pradėdama mokyti jau antrame pradžios mokyklos skyriuje. Rusų kalbai seniau per savaitę antrame skyriuje buvo paskirtos 2 valandos. Dabar pradžios mokyklose visuose aštuoniuose skyriuose per savaitę įvesta po keturias pamokas. Viso per savaitę 24 pamokos. Lietuvių kalbai per savaitę skirta 6. Pirmam, antram ir trečiam skyriuje lietuvių kalba dėstoma per savaitę 10—12 valandų ir aukštesiuose skyriuose 4—6 valandos.

Vidurinėje mokykloje tiek rusų, tiek lietuvių kalbai ir literatūrai skirta po keturias valandas per savaitę.

Be lietuvių, dėstomąja kalba veikia ir rusų. Tose aštuonmetėse mokyklose lietuvių kalbai per savaitę skirta tik 15 valandų, o rusų — 67. Vidurinėje mokykloje visuose skyriuose lietuvių kalbai skirta tik 2 pamokos per savaitę, rusų — 3 valandos.

Iki 1958 metų Sovietų Sąjungoje veikė dešimtmetė mokykla, apimanti ir vidurinį keturių metų mokslą. Vėliau buvo įvestas darbo apmokymas ar tai pramonėje ar tai žemės ūkyje po keletą valandų per savaitę. Tas stipriai paveikė mokslo kokybę. Aukštųjų mokyklų profesūra pradėjo skūstis, kad į aukštąsias mokyklas ateina neparuošti mokiniai. Tada buvo įvesta 11 metų mokykla — pradžios — 8 ir vidurinės — trijų metų. Nuo šių naujų metų mokslo pradžios ir vėl grįžta prie 10-metės mokyklos nepaįnaininant darbo apmokymo. Esą, mokytojai jau išsigijo tiek praktikos, kad galėsia per trumpesnį laiką suteikti tiek žinių, kiek iki šiol jų buvo suteikiama mokiniams.

Tarybinio Mokytojo Nr. 67 šiaip yra paaiškinta:

"Penkerių metų darbo patirtis 1958 metais priimto įstatymo dėl mokyklos pagrindu patvirtino šiame įstatyme nubrėžtą mokyklos vystymosi ir ryšio su gyvenimu stiprinimo kryptį teisingumą. Mes pasiekėme žymių laimėjimų bendrojo, politinio ir profesinio lavinimo srityse.

Kartu su tuo mokslo laiko prailginimas vieneriais metais, kurie buvo panaudojami gamybiniam mokymui, daugeliu atvejų savęs nepateisino. Įstatymo vykdymo procese išaiškėjo, kad šis uždavinys gali būti išspręstas trumpesniu laiku. Juo labiau, kad labai dažnai mokiniai įgydavo gamybinės kvalifikacijos jau dešimtoje klasėje.

Atsižvelgdami į tai, TSKP CK ir TSRS Ministrų Taryba priėmė nutarimą dėl mokslo laiko pakeitimo vidurinėse mokyklose. Pagal šį nutarimą nuo 1964 metų rugsėjo 1 d. vienuolikmetės mokyklos su gamybinio mokymo pertvarkomos į dešimtmetes. Tačiau tai visai nereikia, kad grįžtama į seniau buvusias dešimtmetes. Vidurinė mokykla ir toliau vystysis kaip politinė darbo mokykla su gamybinio mokymo, tik tas mokymas bus racionaliau tvarkomas. Dėl to nutarimas įpareigoja sąjunginių respublikų kompartijų Centro Komitetus ir Ministrų Tarybas imtis priemonių materialinei mokinių gamybinio paruošimo bazei sustiprinti ir išvystyti.

Sąjunginių respublikų švietimo ministerijos ir Profesinio - techninio mokymo komitetas prie TSRS Plano komisijos kartu su RITSR Pedagogikos mokslų akademija turi paruošti vidurinėms mokykloms sąrašą profesijų, būtinų liaudies ūkiui bei atitinkančių naujas gamybinio mokymo sąlygas, ir padėti mokyklų, imonių, kolūkių ir tarybinių ūkių vadovams sutvarkyti šį atsakingą darbą. Tarp kitko, būtina apgalvoti, kaip geriau panaudoti esančius imonėse mokymo cechus ir barus".

(Nukelta į 7 psl.)

KAIP YRA...

(Atkelta iš 1 psl.)

ta, jog jame pastebimi net praktiko lašai, antrame vaizde — raštelį neskaitantį žmogėną, trečiame — drebančią prelegentą ranką, kurioje jis laiko prirašytus lapus; ketvirtame — bendrą salės vaizdą; penktame — prelegentą nosine kaktą besišluostantį ir šeštame — snaudalį. Prasmė kitokia, bet aiški: prelegentas, nepajėgdamas išlaikyti klausytojų atidos, nervuojasi. Ir dar viena kombinacija: pradėjime nuo bendro salės vaizdo, prijunkime kalbėtojo vaizdą, o trečiame vaizde stebėjime gražią klausytoją flirtuojančiu žvilgsniu žiūrinčią prelegentą; po to vėl vaizdą prelegento ir tuojau vėl flirtuojančio žvilgsnio poniutę ar mergelę: nauja filmo kombinacija ir kartu nauja prasmė. Prelegentas jaudinasi iki veido suprakaitavimo ir rankų drebėjimo ne dėl to, kad nesugeba palaikyti klausytojų atidos, bet žavios moteriškės (gal slaptos jo simpatijos ar pnš.) flirtuojantis žvilgsnis jį išmušė iš vėžų.

Visos čia suminėtos kombinacijos įgyja vis skirtingą prasmę ne dėl atskirų vaizdų, bet kaip tie vaizdai yra sukarpyti — kaip sujungti, kokioje eilėje parodomi. Ir visi duoti pavyzdžiai paimti iš to paties kambario, to paties susirinkimo, tų pačių klausytojų tarpo ir to paties prelegento. Ir jie įgyja vis skirtingą prasmę ir daro žiūrovams skirtingą įspūdį, kada jie yra viename filme sujungti, sumontuoti. Tas vaizdų išrinkimas, jų sumontavimas, duodas galutinį filmo kūrėjo - sumanytojo - režisieriaus tikslą ir yra filmo meno pagrindas.

Iki šiol čia buvo kalbėta apie filmus, kuriuose nėra tikrų vaidintojų, bet yra tam tikros rūšies tikrovės užkardavimas. Kai tie tikrovės paskiri vaizdai yra sukarpyti ir tarpusavyje atitinkama tvarka sumontuoti, jie nustoja būti vien tik reportažas, bet įgyja tokią prasmę, kurios siekė filmo kūrėjas, turėdamas galvoje rimto ar juokingo filmo gimimą. Vadinasi, filmo gamintojas ar režisierius gali paimti tikrovę ir jai duoti jo paties sumanytą prasmę arba palikti ją tokią, kokia ji iš tikrųjų yra. Bet šiuo, pastaruoju atveju, filmo gamintojas tėra paprastas tikrovės vaizduotojas, bet ne kūrėjas — menininkas.

Filmų gamyboje, visiems aišku, ne vien tikrovė vaizduojama. Pvz., dramatinuose filmuose, kuriuose režisierius turi laisvę pasirinkti ne tik paskirus vaizdus, bet ir aplinką, aktorius, laiką, orą, dekoracijas ar daugelį kitų dalykų suteikia jam milžiniškas galimybes sukurti visai naują meninį kūrinį. Net ir detalinį vaizdų filmavimas leidžia kūrėjui išreikšti jo neninius sugebėjimus bei jų pajutimą. Pvz., žmogaus veidas iš žemos padėties nufilmuotas duoda veido ma-

siškumą — padaro jį išpūdingesnį, stiprų, energijos kupiną; o veidas iš viršaus filmuotas atrodo daug silpnesnis, menkesnis, niekingesnis, mažas, net juokingas. Tas pats veidas filmuotas iš normalios krypties duoda tikrojo veido išraišką ir vaizdą.

Ne vien filmų aparato padėtis suteikia vaizdai dramatiškumo ar komiško. Tam tikruose atvejuose objektyvai gali turėti didelės įtakos į vaizdinę kompoziciją. Pvz., normalus, 35 mm. objektyvas filmavimo aparatuose yra 50 mm. ilgio. Šis objektyvas, normaliai panaudotas, užfiksuoja tikrovę be iškraipymų. O 10 mm. objektyvas turi linkimą viską į plotį iškreipti. Veidai iš arti filmuoti, pasidaro labai apvalūs. Teleskopiniai objektyvai virš 150 mm. jais filmuotus veidus labai suspaudžia ir juos padaro paplokščius. Filmu gamintojas, tas filmavimų aparatų savybes žinodamas, nesunkiai gali pasiekti jo norimų išvadų, rezultatus, kurie perteikiamus vaizdus pagerina ir praturtina. Jeigu, sakysime, filme norima suniekinti labai įsivaizduojantį žmogų, naudojant 10 mm. objektyvą, galima jį padaryti visai juokingą, menkutį.

Filmų mene vaizdų suredavimas - sutvarkymas yra lygiai svarbus, kaip ir jų nufilmavimas. Redaguojant nusprendžiama ne tik kokioje eilėje vienas vaizdas seks kitą, bet kartu nusprendžiama, kiek laiko kiekvienas vaizdas bus matomas ekrane. Pvz., grįžkime prie anksčiau duotų filmo pavyzdžių. Jeigu, sakysime, susirinkimo salės vaizdą rodytume, be jokių kitų pavairinimų, 10 minučių, jis visiems pradėtų atsibosti, net įkrytū, o jeigu tą salės vaizdą matytume tik keletą sekundžių, visai nespėtume pagauti to vaizdo prasmės. Užtat bekarant nufilmuotus momentus ir vaizdus tenka nuspręsti, kiek laiko reikės norimam tikslui pasiekti. 10 sekundžių susirinkimo salei pavaizduoti pilnai užtenka, antras — prelegento vaizdas užimtų irgi apie tiek pat laiko, trečias — trijų klausytojų vaizdas turėtų būti apie 5 sekundes, nes ilgiau rodomas nukreiptų žiūrovų dėmesį vien į juos ir tuo pačiu nukentėtų kiti ano susirinkimo momentai. Pavyzdyje, kuriame matėme klausytojus nuobodžiaujant, užtektų 2-3 sekundžių — greita serija vaizdų, iš kurių žiūrovai susidarytų įspūdį, kad klausytojų nuobodžiaujama. — Rodant juos ilgiau, žiūrovai pradėtų ieškoti kitokios prasmės: ką tas vyras skaito, ar jis gražus, kiek jam amžiaus ir pnš., bet jei vaizdai greitai, apskaičiuotu laiku prabėga, žiūrovai noromis nenoromis yra priversti priimti tokią tų vaizdų prasmę, kurią norėjo jiems perduoti filmo kūrėjas.

Čia buvo paliesta tik keletas galimybių filmų gaminimo mene. Jų yra daug daugiau. Joks dramaturgas ar poetas per trumpą laiką negalėtų iš-

aiškinti, kaip ir kodėl dramatinis veikalas ar eilėraštis tampa meniniu kūriniu; panašiai ir filmo gamintojas negali tokio stebuklo atsiekti. Jis šia proga tikrai gali parodyti susirinkusiems savo pagamintą kūrinį ir leisti patiems žiūrovams nuspręsti: ar tai yra menas, ar tik paprastas laiko gaišinimas.

Šia proga norėčiau nuoširdžiai padėkoti p. Antanui Gustaitiui už jo nepaprastą kantumą besukant šią filmą. Be abejonės, be jo energijos ir gabumų šito filmo nebūtų buvę... Ačiū labai, p. Gustaiti!

P.S. — Ši paskaita buvo skaityta Bostono LB Kultūros Klubo susirinkime 1964 m. rugsėjo mėn. 26 d. prieš pradėdant rodyti paties prelegento — Romo šležo — pagamintą filmą "Velnio Bala", kuriame poetas-humoristas Antanas Gustaitis vaidino pagrindinį vaidmenį.

PIRKITE JAV TAUPYMC BONUS

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

NAUJIENOSE GALI RAŠYTI
KIEKVIENAS IR APIE VISKĄ

"Somebody forgot..."

every litter bit hurts™

COSMOS PARCELS EXPRESS

C O R P.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG USSR)

Labai patikima ir vadovaujanti firma Jungtinėse Valstybėse, turinti daug patyrimo siunčiant dovanų siuntinius į visas USSR dalis. Tūkstančiai klientų patenkinti. Visi siuntiniai apdrausti. Gavėjas nieko nemoka. Skiriai svarbesniuose miestuose. Visi mūsų skyriai turi sandėliuose pasirinktinai aukštos kokybės prekių dovanoms žemomis kainomis.

Dėl nemokamų informacijų ir kainoraščių susižinokite su bet kuriuo mūsų skyriumi.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue ..... AL 4-5456
- NEW YORK 11, N. Y. — 135 W. 14th Street ..... CH 3-2583
- BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue ..... EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue ..... DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street ..... CH 9-6245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue ..... LI 2-1767
- SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway Tel. 268-0068
- BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue ..... TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue ..... BR 8-6966
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street ..... WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road ..... TO 1-1068
- Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue ..... VI 1-5355
- GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W. .... GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau ..... GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. .... ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue ..... RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. .... AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street ..... FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue ..... BI 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue ..... LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street ..... MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street ..... GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. .... PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street ..... HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street ..... FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 6 John Street ..... PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street ..... SW 8-2868
- YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave. .... GR 6-2781

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiomis koplyčiomis, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MAŠINOMS PASTATYTI AIKSTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

PR. ALŠĖNAS

Impresionistiniai požymiai Šeinaus "Kuprelyje" ir Škėmos "Šventojų Ingoj"

Turime prieš akis du lietuviu rašytoju ir du jų kūrinius. Norime pasvarstyti, ar esama šiuose jų kūriniuose impresionizmo požymių.

Pirmiausia, kas gi yra tas impresionizmas? Tai kūrybinė srovė, palietusi tapybą, literatūrą ir muziką.

Impresionizmas pirmiausia ėmė reikštis tapyboje. Pats vardas kilęs nuo prancūzų dailininko Mané (Manet, 1832-83) paveikslo "Impression" ("Išpūdis"). Kaip gi tai kuriama?

Impresionistas tapytojas, norėdamas pvz. atvaizduoti žalumo išpūdį, nepavartoja, sakysim, žalios spalvos, bet išskaito ją į sudedamąsias dalis; piešia mėlyną, šalimais geltoną bruoželį. Iš tolo atrodo žalia, nors yra dvi spalvos.

Šitoks metodas išpūdžiui sukelti, kaip minėta, pavartotas literatūroj (ir muzikoj). Rašytojas impresionistas greta vieno vaizdo deda antrą, trečią, ketvirtą. Sujungti jų nesistengia, kaip ir tų spalvų. Iš tokių pusiau palaidų vaizdų — sudaromas visas veikalas. Juos jungia dažnai tik bendra nuotaika. Dėl to veiksmas atrodo neįtemptas.

Impresionistų žmonės momentais gyvena. Jie nerodo planingo veikimo, valios, o daugiau jausmus, nuotaikas.

Kaip ir natūralizmas, impresionizmas nesidomi antgamtinu gyvenimu. Jų interesai koncentruojasi materialinio pasaulio ribose. Daugelis artėja į panteizmą.

Tačiau pasaulio reiškinius impresionistas gali matyti savaip; daiktas jo akyse tuo momentu gali rodytis kitoks, nei jo kaimynui (reliatyvizmas), dėl to veikale įpinama kiek subjektyvaus elemento. Tuo nutolstama nuo natūralizmo.

Impresionizmas, kaip srovė, prasidėjęs 19-tame šimtmetyje Prancūzijoje, kaip mene, muzikoj, taip ir literatūroj, laikomas viena iš pirmųjų modernizmo kryptių.

Impresionistų kūryba pasižymi grožiu ir ramumu. (Šis teigimas ypatingai tiktų Šeinaus "Kuprelyje"). Šių dienų visuomenei impresionistų kūryba nesunkiai suprantama, nežiūrint ar tai būtų tapyboj, ar literatūroj, bet to negalima būtų pasakyti apie kitą meno kryptį, vadinamą ekspresionizmu, kuris savo pagrindinėm idėjom skiriasi nuo impresionizmo (nors patys žodžiai — labai panašūs). Skirtumą tarp impresionizmo ir ekspresionizmo vaizdžiai nusako Čikagos prof. Cook: "Tai, ką akys mato, reikia vadinti impresionizmu, o ką širdis sako — "ekspresionizmu".

Išsiaiškinę impresionizmo srovės sąvoką, grįšime prie mūsų kūrinių rašytojų ir jų kūrinių. Taigi, ar yra juose impresionizmo

šrovės žymių? Yra — kur gi nebus? — Ir dar kiek! Ir vienas, ir kitas iš šių dviejų rašytojų, tarytum dailininkai drobėje, deda (atskirai) spalvą po spalvos, kad žiūrint iš tolėliau į jų pieštą vaizdą (rašytinį) tos spalvos susilietų ir duotų solidų kūrinių.

Tik čia minimuose Šeinaus ir Škėmos kūriniuose, nors viename ir kitame apstu impresionizmo žymių, esama ir didelių skirtumų. Šeinaus "Kuprelyje" daug estetikos, humanizmo, grožio ir tam tikro ramumo bei žmogiškosios nuojautos žymių (taip ir juntama visam kūrinyje humaniškoji išraiška — gai-

lesys Kuprelyje), bet to nebūtų galima pasakyti apie antrojo čia minimo rašytojo kūrinių. Škėmos "Šventojų Ingoj", kaip paprastai jo kūryboj — žiaurūs ir atgrasūs vaizdai; žmonės — sulaužyti, kaip fiziškai, taip morališkai.

Štai, "Šventojų Ingoj", nors iš tiesų, toj knygoj esama dviejų dalykų, kuriems ir žanro pavadinimą sunku surasti, sakytume, gal tik dviejų impresijų, vienos su kita neturinčių net ryšio. Tai: "Saulėtos dienos" iki "Romantiškojo finalo" ir "Apokaliptinės variacijos" iki "Šventosios Ingos". Pirmajam dalyke, suskirstytam į aštuonis poskyrius, vyrauja žiaurūs vaizdai iš bolševikinės revoliucijos Rusijoje. Štai, vienas ir kitas piešiami vaizdeliai, naudojant trumpus sakinius, (tarytum dailininko atskiras dažų spal-

vas), neryškinant per daug sakiniuose jų minties, bet vaizdai skaitytojo galvosenoj — susidaro. Deja, jie neestetiški, ne gražūs, greičiau — šiurpūs ir atgrasūs. Aikštėje pakartas baltagvardielis. Vaikai apstoję jį — klykia iš džiaugsmo ir sukaloja pakartotoj lavoną, atseif, karuselę daro. Pagaliau, vaikai, pasistoję vienas ant kito, nutraukia vienas batą, kitas atjuosia diržą, o trečias — nuplėšia vieną antpetį ir nešasi namo (psl. 28—33).

Arba vėl, štai toks šlykštus vaizdas. Kieme raudonarmiečiai patys geria ir girdo "sudribusią šienę moterį". O paskul — viešai su ja ištvirkauja. Vaikai — taipogi stebi tą šlykštų vaizdą. Vienas iš jų klausia: "Ką jie daro?", o Vaska atsako: "Mylisi..." (59, 60 psl.).

Arba ir toliau, tojoj knygoj

LAŠTELĖ ATSKLEIDŽIA GYVYBĖS PASLAPTIS

Freidoun Jalayer su jo sukonstruotu gyvos ląstelės modeliu

Šis trijų matavimų modelis iš ypatingos rūšies stiklo (plexiglass) su nepaprastu aiškumu rodo gyvos ląstelės struktūros detales. Modelis sveria 120 svarų ir vaizduoja keturiasdešimt tūkstančių kartų padidintą ląstelę. Modelis išstatytas Amerikos Gamtos Muziejuje (American Museum of Natural History, New York City, ir yra vienas iš parodos, pavadinamos "Gyvybės pradžia ir struktūra", eksponatų. Parodą paruošė Muziejaus direktoriaus padėjėja Dr. Dorothy E. Bliss.

Šitokios smulkytės ląstelės struktūros detalės buvo išryškintos tik visai neseniai, tiriant nuotraukas, padarytas su elektroniniu mikroskopu. Ląstelė yra nelyginant mažytis chemikalų fabrikėlis. Kiekviena ląstelė gamina tūkstančius įvairių chemikalų ir atlieka daugybę cheminių reakcijų, būtinų pačios ląstelės ir organizmo, kurio dalį ji sudaro, gyvybei palaikyti.

Pačios molekulės, sudarančios gyvus organizmus, nėra gyvos; bet jos sukelia reiškinį visumą, kurią mes vadiname "gyvybe". Šitokių "gyvybės sukėlių" randame kiekvienoje ląstelėje. Ir šitie "sukėliai" turi tobulą planą gyvam organizmui sudaryti.

Sukėlietas — tai chemikalas, pavadintas D N A (t. y. deoxyribo — nusleic-acid). DNA perduoda "paveldėjimo informaciją" iš dar tebegyvy ląstelių kartos naujai kartai ir tuo būdu palaiko didelių organizmų gyvybę. "Paveldėjimo informacija", nustatanti, kas turi būti būsimasis organizmas — gėlė, medis, varlė ar žmogus —, slėpi kaip tik DNA molekulių struktūroje. Kodas, glūdis vienoje vienintelėje mo-

lekulėje, išverstas į anglų kalbą, sudarytų tūkstančio tomų biblioteką.

Daugumas DNA užtinkama branduoliuose (nuotraukoje branduolys pažymėtas raidė N). Šitą apvalų daiktą dvigubomis sienelėmis galima būtų pavadinti ląstelės vyriausiąja būstine.

Branduolyje jūs matote tamsesnę ir tirštesnę dalį (NS), kuri, kaip spėjama, yra sintetinio aktyvumo centras ir chemikalų sandėlis.

Kitos raidės pažymi štai ką: (E) — lyg perlais nusėtas, panašus į puslę, endoplazminis tinklulis, kuriame gaminami baltymai; (R) — vieta, iš kurios laisvai (rodyklių kryptimis) teka minėtos aukščiau dalelytės, panašios į perliukus, ir kur įvyksta paskutinė baltymų sintezė; (C) — dalelytė, labai svarbi ląstelių gamybai; (G) — taip vadinamieji Golgi kūneliai, išskiriantieji chemikalus; (M) — taip vadinamoji mitochondrija, t. y. "jėgainė", gaminanti ląstelės energiją.

Visi šitie nuostabūs objektai, "plaukiojantieji" panašioje į drebučius masėje, bus, tur būt, dar tyrinėjami daug metų iki pavyks atskleisti visas jų paslaptis.

Muziejaus naujuosiuose Bestuburių Biologijos Rūmuose išstatyti kiti įdomūs eksponatai, kaip antai: DNA molekulės didelis modelis, nuotraukos, kuriomis mėginama atspėti, koku būdu atsirado žemėje gyvybė maždaug prieš pusantro bilijono (amerikietiška prasme, t. y. 1500000000) metų.

Parodą finansuoja Eli Lilly ir Co. Muziejus yra prie Central Park West ir 79 St. New York City.

Vertė L. U.

daly, kur imamos motto "Apokaliptinės variacijos" ir kurioj, bent žodžiais vienur-kitur, minima "šventoji Inga", nors sunkiai suprantant, kodėl ji "šventoji", štai tokių "perlų" ir vaizdų pribarstyta: "Prasiblaivęs negras sėdi greta nusilakusios senės... Senė dvokia senu prakaitu. Jis — lyg supuvusios medžio drėvės. Whisky piauna metalu negro gerkle. Whisky tirpdo smegenis, ir smegenys varva ant medinio baro. Jie panašūs į vakarykščius vėmalus, sušilusius nuo saulės. Tavernos savininkė skuduru nušluoja juos, ir palieka kvoterio dydžio dėmė". (Psl. 112).

Skaitant tokią kūrybą — kyla žmoguje kažkoks pasibodėjimas literatūra ir, anaiptol, jos nebenorima vadinti "grožine kūryba". Nes, iš tikrųjų, tai nėra jokia grožinė, bet — greičiau košmarinė kūryba.

Aptardami impresionizmą, vienoj vietoj minėjome, jog kai kurie tos srities kūrėjai — artėja į panteizmą. Šitokių minčių ir išvedžiojimų — esama ir A. Škėmos "šventojų Ingoj". Štai, kokioj panteistinėj dvasioj ir nuotaikoj tebegyvena žmonės subombarduotame fraukinyje, Ingos žodžiais tariant: "...aš sapnavau traukinį. Plikuose laukuose stovėjo užmirštas traukinys. Viduje buvo tylus. Mes sėdėjome ir užmiršome laiką. Kažką šnekėjome. Vėliau — tamsa ir niekas. Iš tamsos vėl išnirdavo sienos ir veidai. Traukinys stovėjo laukuose. Naktį. Švietė mėnuo. Nuolatos. Tie patys veidai, sienos — amžinai". (216 psl).

Taigi, vieno ir kito rašytojo

Japonai dar ir šiandien užėina į sena japonų piilį pasižiūrėti, kaip atrodo velnias. Senovėje japonai šitaip įsivaizduodavo velnią. Paveikslas užsilikęs iš seniausių laikų.

kūryba — šėniaus ir škėmos. Abiejų čia minimas knygas buvau anksčiau skaitęs. Ruošdamasis rašyti šį straipsnį — vėl knygas perskaičiau. "Kuprelį" perskaičiau, pailsėjau ir atsigavau dvasia, deja, "šventosios Ingos" paskutinįjį puslapį užvertęs — pasijutau pavargęs ir išsisėmęs...

Ignas Šėnius savo amžiumi ir kūryba priklauso estetizmo - impresionizmo - simbolizmo kartai, įvykdžiusiai nepaprastai reikšmingą lietuvių literatūros atnaujinimo revoliuciją. Šioje revoliucijoje Šėniui teko prozas atnaujintojo vaidmuo. Jis pirmasis iš lietuvių prozaikų atsiplėšė nuo buitiskai, etnografiškai ir visuomeniškai angažuotos literatūros koncepcijos, savo kūrybos centre pastatydamas formą. Stiliumi bei realybės traktavimu Šėnius yra tipingas impresionistas. Jis operuoja nebe buitinėmis smulkmenomis, bet spalvų bei nuotaikų "dėmėmis", "lokalinę spalvą" pakeisdamas nuolatos besikeičiančiais niuansais. Šėniaus kūrybinė kalba — nebe liaudinė, bet ryškiai individualizuota, ritmiškai perkeista, pajvairinta pauzėmis bei ritminėmis cezūromis. Jo žmogus — komplikuota būtybė, savo vidiniu pločiu nebetelpanti liaudies tradicijoje ir nebeišreiškiamama buitinėmis kategorijomis.

Šėniaus reikšmė lietuvių literatūroje remiasi ankstyvaisiais raštais, ypač "Kuprelio" romanu, kuris yra vienas pačių žymiausių mūsų naujųjų laikų beletristikoje. Šiuo veikalu Šėnius sukūrė moderniojo lietuvių romano prototipą, kurio centre stovi nebe tautinė ar socialinė problema, bet asmeninė tragedija. "Kuprelyje" vaizduojama Olesio, fiziškai gamtos nuskriausto ir emociškai gausiai jos apdovanoto žmogaus, meilės istorija. Romane nepaprastai daug reikšmės turi gamta. Žmogaus ir gamtos santykis jame ne koegzistencinis, bet interegzistencinis. Net vėjinis malūnas, kuris čia tėra pasakojimo fonas, kylančios ir rimstančios audros ritme tarytum įsijungia į Olesio tragedijos vyksmą. Šėniaus gamta — intensyvi, sąmoninga, auganti, kurianti... Olesis — gamtos žmogus, tačiau jo ryšys su gamta — ne vien emocinis, bet ir intelektualinis. Šia prasme jį būtų galima pavadinti civilizuo-ta Krėvės Dvainio atmaina. Olesio filosofavime jau gerokai žymi tendencija savo mintis reikšti tam tikros filosofinės sistemos terminais.

"Kuprelio" romane Šėnius pasiekė savo kūrybos zenitą, kurio jam vėliau nebepavyko pakartoti.

Grįžtant prie škėmos asmens ir kūrybos, pasakytina, kad jis — dualistas. Jo įsitikinimu, pasaulyje viešpatauja blogasis Dievas, tik žmoguje slypi sužalotas gerojo Dievo pradas. Atmetęs optimistines filosofijas, todėl škėma ieško gyvenimiškos tiesos. Jis klausia, kritikuoja nusistovėjusias tradicijas ir pažiūras, pašiepia orių visuomenės autoritetus, iškelia kad ir beprasmės kovos grožį ir būti-

Ispanijoje filmuojamas menininko El Greco gyvenimas. Paveiksle matome artistus Mel Ferrer ir Rossana Schiaffino, pasipuošusius senovės ispanų drabužiais.

nybę. Ir viltis, vis dėlto, jam nėra galutinai žuvusi. Škėma visuomet pajuoja sentimentalius bandymus tapyti gyvenimą rožinėmis spalvomis. Jis laikė savę realistu ir vaizdavo nuoga gyvenimą: nuožmų, kieta, žiaurų, neatsižvelgiantį į žmogaus širdį ir idealus. Gyvenime jo žmogus nuolatos sudūžta. Taipogi gyvenime viešpatauja blogis ir netiesa. Esą, galią turi tik tie, kurie paniekina aukštesnius žmogaus jausmus, prievartauja jo sąžinę ir tyčiojasi iš beginklių. Todėl, esą, gyvenime išsilaiko tik prisiplakėliai ir pataikūnai. Doras, sau ištikimas žmogus, negalįs egzistuoti tokiame gyvenime...

Dėl tos tad priežasties, škė-

mos kūryboje vyrąja kraštutinio bolgio arba gėrio atstovai. Blogieji žiūri asmeninės naudos, lenkiasi stipresniems ir patys įgyja galią parduotos sąžinės kaina. Gi šviesieji herojai — naiviai ištikimi sau, tradicijai ir žmoniškumui. Jie lengvai sužeidžiami, jautrūs, pasyvūs, silpni ir paprastai žūvą gyvenimo konfliktuose. Škėma nevensė sukreciančių situacijų (moters prievartavimas gretimame kambary) ir vulgarų žmonėse pasitaikančių išsireikškimų, kartais, rodos, tyčia papiktinti "padoriai publikai". O tas reiškinys — vargina jo raštų skaitytojus. Nėra išimties ir jo kūrinyje — "šventojų Ingoj".

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

KALĖDINĖS DOVANOS Į LIETUVĄ

Norite pasiųsti ypatingas dovanas — automobilius, šaldytuvus, motociklus, radijus, akordeonus, dviračius?

Norite pasiųsti nuosavų daiktų siuntinį? Ar pirkti prekes iš mūsų sandėlio?

Norite pasiųsti maisto siuntinį — standartinį ar iš Jūsų pasirinktų maisto produktų?

Reikalaukite naująjį katalogą.

Reikalaukite iš mūsų muitų sąrašą.

Reikalaukite naująjį katalogą.

CENTRAL PARCEL SERVICE, Inc.

220 SOUTH STATE STREET, CHICAGO 4, ILL.
Telef. WA 2-9354

Skyrius: 2618 West 63rd St., WA 5-2466

LIETUVĖS BRANDA

(MOTERS JAUSMO, MINTIES IR VEIKSMO DARNOS PAGRINDAI)

Redaguoja gail. sesuo Ona Bosaitė, R. N., ir Anelė Kirvaitytė

Baštus ir klausimus siūsti:

ALVUDAS, 2319 W. GARFIELD BOULEVARD, CHICAGO, ILL. 60636

I METAI

NR. 4

Pirma brandžių tėvų savybė:

Žmonišką vaikui meilės turėjimas ir jos tinkamas parodymas

Vaikui reikia meilės. (Gyvenimo tiesa)

Turbūt dar nė vienas vaikas nebuvo tikra meile per daug mylėtas. Dažnai vaikai turi per daug netinkamai išreikštos netikros meilės: tai jiems pataikuojama per daug, tai jie varden meilės sugadinami. Bet nė vienas vaikui nebuvo, nėra ir niekad nebus per daug tikros — nuoširdžios ir tinkamai išreikštos meilės.

Kas yra tikra meilė

Tikra meilė yra gilus ir nuolatinis prisirišimas motinos prie vaiko. Tokia meilė išugdo vaiko nusiteikimą, kad jis yra pageidaujamas, saugus ir patenkintas. Tik tokios meilės vaikas trokšta labai daug. Tik tokia meilė savo vaikus mylėti pajėgia tėvai yra žmonijai reikalingi. Mat, tik tokie tėvai yra tikri tėvai, o ne tėvų iškamšos.

Vaiko prigimtis reikalauja tikros meilės ir jos reikiamo parodymo

Žmogus yra taip sutvarkytas, kad vaiku būdamas, jis trokšta tikros ir nuolatinės meilės pajutimo. Jis turi jaust, kad jį tėvai tikrai myli. Šitokią ir šitaip meilę savo vaikui rodyti pajėgumas yra pirmoji ir svarbiausioji tėvų savybė. Be šitokios ir šitaip rodomos meilės joks tėvas nėra tėvas ir jokia motina nėra dar motina, nors ji jau tuziną vaikų būtų pagimdžiusi. Mat, vien gimdymas be tinkamos ir tinkamai išreikštos vaikui meilės yra daugiau patelės, o ne motinos savybė. Patelių mes turime jau per daug. Mums reikia dirbti stropiai ir reikiama, kad greičiau mes savo tarpe susilauktume daugiau tokių motinų, kurios pajėgtų būti motinomis: kurios tikra meile vaiką mylėtų pajėgtų ir tą turimą meilę sugebėtų reikiamai išreikšti. Ne gimdymų skaičiumi, bet tikros vaikui meilės kiekiu ir jos išreikšti tinkamai pajėgumu yra matuojamas motinos motiniškumas. Už motiniškumą, o ne už ką kitą motinos pelno garbę. Dirbkime visi, kad greičiau ir gausiau motiniškų motinų susilauktume — kiekvienoje lietuviškoje šeimoje tegul tik tokia motina randas.

Tėvų šaltumas turi negrįžtamai dingti

Buvo laikai, kada tėvams buvo patariama nesirūpinti per daug vaikais, nebūti per daug šiltais jiems — nerodyti

daug prisirišimo prie jų. Tada tėvams būdavo įkalbama būti šaltiems — nesisieloti, kai sunkenybės su vaikais atsiranda. Laimė — tokie laikai praėjo; mes mažai dabar begirdime apie minėtai neteisingus tėvams patarimus. Dabar mes žinome, kad vaikams reikia meilės — net labai daug jos jie trokšta. Todėl jau nuo mažens brandinkime vaikus taip, kad suaugę jie pajėgtų būti reikiama savus vaikus mylėti pajėgančiais ir tą savo meilę tinkamai išreikšti sugebančiais tėvais.

Pareikime meilę vaikui vykusiai

Įvairūs tėvai savitais keliais turimą meilę savo vaikui parodo. Nė vienas tėvų negali pasakyti kitam, kaip tai atlikti. Kai jaučiama vaikui gili meilė — leiskime jai pasireikšti natūraliu ir savitu būdu.

Kai kurie tėvai jaučia, kad jie turėtų susivaldyti — savo meilės jausmą vaikui sutramdyti. Taip elgiasi tokie tėvai, kurie augo tokioje šeimoje, kur šeimos narių tarpe prisirišimas niekada nebuvo išoriniai išreiškiamas. Tokie tėvai jaučia, kad reikia nuslėpti ką jauti. Kartais tokie ir norėdami išreikšti savo vaikui meilę, negali, nes nemoka kaip. Kartais jie ją išreiškia nevykusiai.

Tikra meilė gali būti išreikšta įvairiškai

Gili, tikra ir nuolatinė meilė gali būti išreikšta įvairiškai: tai žvilgsniu ar judesiu; kalbos tonu ar žodžiu; kam nors atfiekamu darbu ar jo atlikimo būdu; kartais apglėbimu, kartais pabučiavimu bei kartu dirbamu kokiuo darbu.

Nė vienas tėvų nereikės klausyti kito, kaip vaikui meilę parodyti tada, kai tėvai bus dvejojai pajėgūs: 1) kai jie bus darnūs ir natūralios meilės vaikui turės; 2) kai jie tokią meilę vaikui rodys tinkamai, nepaisydami jokių varžtų. Tai ir yra svarbiausias dalykas, ko vaikas iš tėvų trokšta ir ką tėvai vaikui svarbiausio gali duoti.

Tikra tėvų meilė vaikui — jo laimės pagrindas

Žmoniška tėvų meilė vaikui yra dvasinė draugystė. Tai tėvų gražiausių jausmų pareikšimas savam vaikui. Tai didžiausi vaikui turtai, kokiuos bet kokie tėvai bet kada gali vaikui suteikti. Tai tvirčiausias vaiko saugumo pagrindas.

Žmoniškai mylimam vaikui esti nebaisios gyvenime sutiktos sunkenybės. Jos ateina ir praeina mažai vaikui pakenkdamos, nes toks vaikas esti gyvenimui pasirengęs. Toks vaikas žino, kad jis yra mylimas, pageidaujamas ir saugus.

Vien tik kūrybiškai laiką leiskime

Kartą viena pedagogė paklausta, ar gerai vaikai elgiasi, jei per dieną supynėse supasi, atsakė: kai neturi ką geresnio daryti, vaikai iš supynių nelipa.

Panašiai reiktų atsakyti, kad tulos mūsų motinos neapleidžia kavučių, tuščių pokalbių bei madų parodų tol, kol jos nepajėgia griebtis už ko nors geresnio. O griebtis už geriausio mums visoms lietuviškas reikia: mums reikia išsiugdyti tokias motinas, kurios pajėgtų savo vaikus žmoniškai mylėti ir tokią meilę jiems tinkamai išreikšti. Tad visos, nelyginant anie vaikai, iš įvairiausių "supynių" į kūrybinę veiklą! Tik čia tikros moters tikroji vieta.

LIETUVIŠKAS ELEMENTORIUS ŠEIMOJE

2. — Mūsų reikalavimų šio krašto mokykla nepatenkina

Netenka aiškinti, kad lietuvių išeivijoje nė viename krašte nerado mokyklų, kurios patenkintų jų tautinio išlikimo ir tautinio auklėjimo siekimus. Turime sutikti su faktu, kad kiekvieno krašto, kuriame tautinės mažumos neturi savo tautinių su tautine kalba dėstomų mokyklų, politika siekia ateivius absorbuoti, nutautinti ir paversti ne tik lojaliais valstybės piliečiais, bet ir savo tautos nariais, sunaikinant jų tautinę sąmonę ir atitraukti juos nuo jų tėvų kalbos bei kultūros. Patekęs į bet kurį kraštą — Jungt. Amerikos Valstybes, Kanadą, Pietų Amerikos valstybes ar kurį kitą kraštą, — lietuvis, lygiai kaip ir kitų tautų išeiviai, susiduria su faktu, kad jo vaikai patenka į tokias sąlygas, kur jie negaus jokios atramos savo kalbai ir savo tautos kultūrai ir kur bus apsupti įtakų, skiriančių juos nuo savo tėvų.

Vengdami, kad jų vaikai būtų kitų tautybių iš karto paglėmžti ir kaip iš kitur nukritusi fizinė medžiaga įsimaišytų į viską tirpdantį katilą, lietuvių tėvai išeivijos sąlygomis neišvengiamai turi patys ar per savo organizacijas bei savo sukurtas institucijas pasirūpinti papildyti šio krašto mokyklos auklėjimą tais tautinio švietimo bei auklėjimo atžvilgiais, kurių toji mokykla neduoda ar bent jų nepakanka.

Nekalbant jau apie viešąją mokyklą, tautiniu atžvilgiu mūsų nepatenkina ir čia veikiančios ir prie šio krašto reikalavimų prisitaikiusios parapinės mokyklos, nes jos neišmoko vaikų nei pažinti Lietuvą, kurios jie nėra matę, nei

ją pamilti, o įsijungdamos į šio krašto auklėjimo uždavinius, vaikų jaunas širdis ir protus palenkia šiam kraštui pažinti bei pamilti. Taigi, lietuvišku auklėjimu reikia pasirūpinti jau kur kitur — greičiau veikiančių mokyklų: liuanistinėje mokykloje ir namie.

Mes patys išaugę tokioje tvarkoje, kad šeima galėjo visiškai pasitikėti vaikų išmokymu mokykloje, dabar to paties laukiame ir iš liuanistinės mokyklos, kuri daugumoje vietų yra tik šeštadieninė.

Vaikams lankant liuanistines mokyklas, tėvams atrodo, kad jau atkrenta rūpestis vaikų lietuvišku auklėjimu bei lietuvių kalbos mokymu. Tačiau reikia atminti, kad liuanistinės mokyklos darbas yra labai nelengvas, ir ta jai uždedama našta yra labai sunki. Geriau yra tose vietose, kur vaikai turi lietuvių pamokas kasdieną, kur lietuvių kalba vaikų girdima dažniau. Šeštadieninė mokykla yra sunkesnėje padėtyje. Vaikai, išbuvę didžiąją laiko dalį kitokioje mokykloje ir pamokose girdėdami tik nelietuvių kalbą, pasidaro nelabai imlūs lietuviškiems dalykams. O, be to, ne visi jie tokią mokyklą pasiekia. Lankydamie nelietuvišką darželį, jie visus auklėjimo pagrindus gauna jau nelietuviškais, į kuriuos įsprausti lietuvišką dvasią jau sunkiai bepavyksta. Pati liuanistinė mokykla daugelio vaikų atžvilgiu, jiems lankant nelietuvišką pradžios mokyklą, su lietuviškais dalykais įsikiša per vėlavimą ir nepakankamai efektingai. Tuo, nepriekaištaujant liuanistinei mokyklai ir nenuvertinant jos atliekamo labai svarbaus darbo, darosi vis svarbesnė tėvų atliekamo lietuviško auklėjimo dalis. Liuanistinę mokyklą paremiant, tėvams tenka ne tik siekti savo vaikus lietuviškai nuteikti, bet ir drauge imtis lietuvių kalbos mokymo, kur matome, kad jo liuanistinė mokykla pilnai neatlieka.

Pagrindinė lietuviško švietimo dalis, kurios lietuviška šeima išeivijoje negali aplenksti, yra vaiko išmokymas lietuviškai skaityti. Šiomis sąlygomis ta pareiga pereina šeimai. Nesant lietuviško vaikų darželio ir nesant normalios lietuviškos mokyklos, beveik nėra mokyklinės institucijos, kuri tą darbą laiku atliktų.

Skaityti galima išmokyti tik tokioje mokykloje, kur vaikas kas dieną po truputį nuosekliai įvedamas į raidžių pažinimą, jų rašymą, į raidžių jungimą į žodžius ir žodžių skaitymą. Tai gali atlikti tik tokia mokykla, kur lietuvių kalbos pamokos yra kasdieną. Šeštadieninė mokykla to darbo jau negali atlikti, nes vaikas joje gali tik kartą per savaitę būti elementoriaus pamokoms. Bet savaitę jau yra per ilgą laiką tarpas, po kurio to amžiaus vaikas galėtų nuosekliai savo mokymą tęsti, nepamiršdamas, ką jis prieš savaitę mokėsi.

AMERIKOS ĮTAKA

istorinės Lietuvos laisvės kovoms

Vincas Trumpa, vienas iš jaunesniosios kartos istorikų, Margučio š. m. rugsėjo mėnesio nr. straipsnyje "Diskusija verta tęsti" (dėl buvusios Lietuvos - Lenkijos unijos - federalizmo ir jos žlugimo priežasčių) iškelia keletą naujų argumentų ligšiolinį daugumos istorikų linksniuotą klausimą "Kodėl toji valstybė iširo prieš didžiųjų valstybių machinacijas?", pakeisdamas klausimu "Kodėl ji taip ilgai sugebėjo išsilaikyti (daugiau negu 400 metų) ir kodėl netruko jos atgaivinimo šalininkų tiek Lenkijoje tiek Lietuvoje per visą XIX amžių?".

Šia proga pacituojame autoriaus straipsnio paskutinį skyrių "Lenkijos - Lietuvos žlugimo tragedija" kiek tai liečia Amerikos kolonijų išsilaisvinimo įtaką Europai bendrai ir Lietuvos - Lenkijos federacijai ypatingai:

"Kartu su Prancūzų revoliucija ir kitais ano meto įvykiais iškilo naujas faktorius istorijoje — tautybės ir nacionalistinės valstybės faktorius. Šalia liberalizmo ir demokratijos šis faktorius buvo dominuojantis per visą XIX amžių. Jam susiformuoti nemaža įtakos turėjo ir Amerikos revoliucija, į kurią (kurios įtaką) ligi šiol europocentrinė Senojo pasaulio istoriografija per mažai kreipė dėmesio. Juk iš tikrųjų, JAV buvo bene pirmoji tauta, pramynusi kelius tautų išsilaisvinimo sąjūdžiui, kuriuo XIX a. paseks ne viena Pietų Amerikos ir Europos tauta, kuriuo XX a. seka ir daugumas Afrikos ir Azijos tautų."

Tadas Kosciūška ir Jasinskis

"Idomu, kad galantiškas XVIII a. pabaigos kovotojas dėl Lenkijos ir Lietuvos laisvės — Tadas Kosciūška — laikė save ir kitų buvo laikomas Washingtono mokiniu. Aktyviai dalyvaudamas Amerikos Nepriklausomybės karuose, jis ne tik persiėmė bendrąja išsilaisvinimo dvasia, bet ir kitomis demokratijos, socialinės pažangos ir ekonominių reformų idėjomis. Jis suprato, kad tautos išsilaisvinimas yra visų jos žmonių uždavinys, o ne vien tik vadovaujančio sluoksnio — bajorijos ir didikų — darbas. "Laisvė, — kalbėjo Kosciūška, — gali būti apginta tik laisvų žmonių rankomis, arba tų žmonių, kurie yra pažinę savo valdžios teisingumą ir saldimą". Bet kadangi Lenkijoje ir Lietuvoje didžioji dalis gyven-tojų, valstiečiai, dar tebenešė sunkų baudžiavos jungą, pirmiausia reikėjo panaikinti baudžiavą, norint juos patraukti į kovą dėl savo krašto laisvės.

"Dar radikalesni buvo 1794 m. Lietuvos sukilimo vadai Jokūbas Jasinskis ir Karolis Prozoras. Pastarasis, svarstydamas valstiečių pašaukimo į su-

kilimą ir sukilėlių finansavimo reikalą, atvirai rašė: "Kariuomenė Amerikoje per tiek metų visiškai nebuvo apmokama, nebūsime atsilikę nuo tų, kurie, kaip mes, patys išsipirko savo laisvę" (žr. H. Moseicki "General J. Jasinski", 1917, 298 p.).

Baudžiavos panaikinimo reikalas

"Tačiau norint valstiečius įtraukti į laisvės kovą reikėjo būtinai panaikinti baudžiavą, kurios, kaip matėme, Gegužės 3 d. konstitucija nepanaikino. Reikėjo jiems suteikti ir kitas laisves, nes, anot T. Kosciūškos, tik paragavę laisvės saldimą jie galėjo tapti tikrais laisvės kovotojais. Teisingai rašė vienas korespondentas iš Lietuvos Varšuvoje išeinančiam laikraščiui "Gazeta Narodowa" netrukus po Gegužės 3 d. konstitucijos paskelbimo: "Jūsų konstitucijoje aš nematau vargšo valstiečio laisvės ir nuosavybės garantijos prieš žudantį (bajorijos) gobšumą... Kodėl toje pačioje apskrityje vienas valstietis teturi dirbti tik dvi dienas geram ponui, o kitas šešias dienas blogam ir dar būti jo mušamas." Be abejo, negalima buvo tikėtis gero laisvės kovotojo iš tokio mušamo valstiečio. Už tai visiškai galima sutikti su to korespondento istoriosofine išvada, kad Spartos respubliką pražudė helotų priespauda ir kad Lenkijos ir Lietuvos respublikai nėra ko didžiūotis laisvė, kol jos tebėra milijonai helotų.

Gimtoji kalba ir tautinis klausimas

"Bet valstiečių aktyvesnis įtraukimas į valstybės gynybos reikalus būtų tuojau pat juos pažadines gilesniam tautiniam susipratimui ir išskėles jų kalbos klausimą. Jeigu XVIII a. pabaigos Lietuvos, Ukrainos ir Gudijos bajorija jau galėjo susikalbėti lenkų kalba, tai to jokiū būdu nebuvo galima pasakyti apie Lietuvos, Ukrainos ir Gudijos valstiečius. Į juos buvo galima kreiptis tik jų gimtąja kalba. Tai suprato ne tik 1794 m. sukilimo vadai, kreipdamiesi į Lietuvos valstiečius ir ragindami juos prisidėti prie sukilimo lietuvių kalba parašytais atsišaukimais, bet tai suprato net ir Maskva. Ji, sekdamą atitraukti valstiečius nuo sukilimo, taip pat kreipėsi į juos atsišaukimais lietuvių kalba. Juose ji aiškino apie sunkią valstiečių padėtį Respublikoje ir net žadėjo jų padėtį pagerinti. Ir reikia pripažinti, kad šitokia Maskvos propaganda turėjo tam tikro pasisekimo, nors, 1795 m. Maskvai okupavus Lietuvą, ji tuojau pat pamiršo tuos savo pažadus. Lietuvos valstiečių padėtis ne tik nepagerėjo, bet dar pasunkėjo, o pati baudžiava išsilaiškė net ligi 1861 m.

"Tautinio klausimo iškilimas būtų pastatęs į visiškai naują

NAUJIEMS MOKSLO...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Ir toliau dar šiaip paaiškintama:

"Programų palengvinimas padės taip pat pašalinti koncentrizmą, mokantis įvairių mokslų kursų įvairiuose mokymo etapuose. Reikės pašalinti iš programų pasenusią medžiagą, pertvarkyti visu dalykų dėstymą pačių paskutinių mokslų ir technikos pasiekimų pagrindu. Šia kryptimi artimiausiais metais ir dirbs Pedagogikos mokslų akademija, pritraukdama į darbą stambiausius mokslininkus ir priešakinius mokytojus.

Mokymo laiko vyresnėse klasėse sutrumpinimas kelia liaudies švietimo organams, liaudies ūkio taryboms, įmonėms, kolūkiams ir tarybiniam ūkiams dar vieną labai svarbų uždavinį — organizuoti vidurinių mokyklų abiturientų įdarbinimą. 1966 metais beveik vienu laiku reikės nukreipti į darbą ir tolesnį mokymąsi dvi laidas — dešimtmėčių ir vienuolikmėčių mokyklų. Tam reikia kruopščiai ruošti: juk kalbama apie šimtų tūkstančių vaikų ir merginų įjungimą į darbinę veiklą. Atsižvelgdami į tai, TSKP CK ir TSRS Ministrų Taryba leido ten, kur tai būtina, baigti mokslo metus vienuoliktose klasėse 1966 metų pirmojo ketvirčio pabaigoje arba antrojo ketvirčio pradžioje."

Ar šis naujas potvarkis bus įgyvendintas Pavergtoje Lietuvoje ir mokytojams pavyks apginti iki šiol turėtą vienuolikmetę mokyklą, sunku spėlioti. Bet to naujo potvarkio įgyvendinimas pavergtoje Lietuvoje bus sunkus. Juo labiau, kad iki šiol buvo dėtos pastangos pavergtoje Lietuvoje leisti veikti dvylikmetei mokyklai, turint galvoje privalomą dėstymą rusų kalbos su dideliu pamokų skaičiumi.

Kas gi privertė Sovietų Sąjungoje įgyvendinimą mokyklose "darbdienių", o dabar mokslo laiką vienais metais sutrumpinti?

Dėl Sovietų Sąjungoje raudonųjų biurokratų luomo įsigalėjimo ir jo skaitėliaus tolydžio augimo, ūkiui trūksta darbo rankų. Reikėjo jų ieškoti net tarp jaunuolių mokinių ir įvesti darbo apmokymo pamokas net pradžios mokykloje.

Sovietų Sąjunga ne pagal savo finansinį pajėgumą ėmėsi pasivyti ir pralenkti JAV ir kitas valstybes erdvės — kosmo-

šviesą Lenkijos - Lietuvos federalizmo reikalą. Neatkreipė į tai dėmesio nei XVIII a. reformų šalininkai ir Respublikos santvarkos kritikai, nes tada dar tas tautinis klausimas nebuvo iškilęs. Neatkreipė į tai dėmesio ir XIX a. istorikai, kurie ieškojo Respublikos žlugimo priežasčių valstybės decentralizacijoje, liberum veto teisėje, moraliniame išsigimime ir kitur."

so pažinimo srityje ir tam reikalingai skiria lėšas "sputnikus" skraidyti ne pagal savo išdoro pajėgumą. Vienuoliktmetė mokykla ilgiau sulaiko jaunimą nuo darbo ir bėto brangiai tokie vieneri mokslo metai kaštuoja. Juo labiau, kad mokslas nemokamas. Tais sumetimais Kremliaus išperos ir sugalvojo vieneriais metais sutrumpinti mokslą paruošti jaunimą aukštam mokslui. Užsimota taip pat pertvarkyti ir aukštųjų mokyklų mokslo programa, kad jaunimas jose ilgiau neužtruktų, greičiau įsigyti darbo aukštesnes specialybes.

Ir visa šita Sovietų Sąjungos komunistų vyriausybė kartu ir monopolinėmis teisėmis gyvuojanti partija vadina didžiųjų jaunimo apmokymo rūpesčių ir kartu žengimu pirmyn.

Ir kad tos "komunistinės pažangos" atsiekti iki šiol pradžios mokykloje sumetus krūvon visas darbo apmokymui skirtas valandas, jos buvo lygios veik vieniems mokslo metams. Gi vidurinė mokykla — lygu vienam mokslo metų trečdaliui. Tai faktiškai veikė ne vienuoliktmetė mokykla, bet beveik devimtetė. Vadinas, seniau veikusi dešimtmėčių mokykla, įvedus darbo apmokymą, būvė bendro lavinimosi mokslas sutrumpintas vienais su trečdaliu metais. O dabar norima dar vienais metais sutrumpinti pamokų sąskaiton. Bus keliomis valandomis sutrumpintos valandos šių dėstomų dalykų: matematikos, fizikos, gamtos, rusų ir svietimos kalbos dėstymas. Ir visa tai atėmus, 15—17 metų jaunuolio darbo savaitė bus lygi 52 valandoms, įskaitant dviejų valandų namuose pasiruošimą pamokoms.

Visi tie nauji potvarkiai švietimo srityje liečia ir pavergtos mokyklos programą. Kalbos apie neva turimą Lietuvos kultūrinę autonomiją yra paskalai. Tik tiek, kad iki šiol dar nėra uždraustas lietuvių kalbos dėstymas visose mokyklose ir savo gimtos kalbos vartojimas viešose vietose.

Tokių kelių slenka Sovietų Sąjungos švietimo darbas ir taip užsimota pavyti ir pralenkti JAV jaunimo švietimą ir šalies ūkį. Kartu ir prikaišiojama, kad JAV esąs didelis skaitėlius bemokslų ir bendrai švietimo darbu niekas nesirūpina. O ypač JAV vyriausybė, nes nesą net švietimo ministerijos.

J. Vlks.

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Ivan Albright filosofas - kūrėjas

“Tai, ką aš turėjau padaryti, aš to nepadariau”

(Šis straipsnis pavadintas vieno jo šedevro “Durys” vardu)

Vakar Chicagos Meno Instituto Morton Wing patalpose buvo atidaryta čikagiškio tapytojo Ivan Le Lorraine Albright apžvalginė paroda. Parodos atidarymo išvakarėse į paskaitas susirinko daug publikos, norėdami daugiau išgirsti apie dailininko kūrybą.

Pažintis

Su broliais Albrightais man teko būti vienoje klasėje Chicagos Meno Institute, kai paskutiniaisiais mokslo metais mūsų grupė laimėjo kandidatūrą Romos Meno Akademijos 4 metų stipendijai mokyklos konkurse 1923 metais. Mums buvo paskirta atskira studija ir laikas trys mėnesiai užbaigti kompozicijas. Tema buvo “Pionieriai”. Baigus kompozicijas, mokyklos fakultetas darė galutinį sprendimą.

Ivan dalyvavo konkurse, o jo brolis Malvin Marr — skulptorius — nedalyvavo. Juodu yra dvynai ir mokykloje laikydavosi daugiau ar mažiau kartu. Mes dirbome prie savo drobių ilgas valandas, net su viršvalandžiais. Laikas mums nebuvo ribotas ir studijos patalpų tuo metu niekam neužleisdavo. Ji visa buvo užimta didelėmis drobėmis ir skulptorių pjedestalais. Ivanas visada pasilikdavo dirbti vienas, kai kiti studentai išeidavo. Abudu broliai dirbdavo su dideliu at-

sidėjimu, net perdaug rimtai. Su studentais nedraugavo, nesikalbėdavo, atrodė asketiškai ir net keisti, abudu į vienas kitą panašūs, kad kartais negalima buvo atskirti kartas kuris. Juos neretai ir pajuokdavo. Atsimenu, kaip mokytojams Ivanas sunkiai buvo suprantamas. Mokytojų disciplinos jis lyg tyčia nepaisydavo: tapydavo murzina, juoda-pilka gama. Modelis atrodė vienaip, o darbas — kitaip. Mokytojai, matyt, nujautė, kad šis žmogus bus arba genijus arba nepaprastai talentingas. Mokytojai tikrai stebėdavo jį, “perdirbti” jo nei nesistengė. Jo konkursinis darbas buvo labai kruopščiai atliktas, paveikslas buvo labai daug žmonių figūrų, tačiau spalviškai nebuvo patrauklus.

Iš 20-ties mūsų klasės kandidatų, kai baigti darbai buvo iškabinti muziejaus galerijose, Romos Akademijos konkursą laimėjo vienas žydelis skulptorius, kuris netrukus išvyko į Romą, o vėliau liko mokytoju Palestinoje.

“Baisūs” paveikslai

Ivan Albright dabar yra 70 metų amžiaus. Seniau su tėvu ir broliu gyveno apleistoje bažnyčioje Warrenville, Ill. Dabar gyvena ir dirba Chicagos šiaurinėje miesto dalyje. Jo tapyba buvo rodoma visuose Amerikos muziejuose ir užsieniuose,

IVAN ALBRIGHT

“Mano atsiminimai”

(Iš parodos Art Institute)

Autoportretas, kai dailininkas buvo jaunas
(Iš parodos Art Institute)

50 kartų Meno Institute. Jo paveikslų kainos siekia iki 100,000 dol. 1928 m. už “Dorian Gray” portretą Hollywoodo filmui gavo \$75,000, už “Duris” Chicagos Meno Institutas sumokėjo \$100,000.

Ivanas nemėgsta “gražių” paveikslų. Jis nemėgo ir savo tėvo Adomo Albrighto paveikslų, kuriam su broliu Malvinu pozuodavo kaip “basakojai” vaikai meškeriodami ir pan. Tėvas buvo impresionistas ir pradžioje mažai vertino sūnaus tapybą. Kai tėvas pamatė nutapytą brolio Malvino portretą, kuris yra mažiau žinomas skulptorius, sušuko: “Baisus!” Tas portretas dabar yra Hartfordo Athenaeum, kaip vienas geriausių epochos darbų. Tai buvo jo pirmas parduotas paveikslas.

Dailininkas apie savo kūrybą taip kalba: “Aš komponuoju judesius, nes aš noriu daiktus matyti iš visų pusių. Aš sukuriu įtampą ir konfliktą”.

Jo paveikslai super realistiniai, bet jie “baisūs” ir žiaurūs, kaip Dorianas Gray — ne šio pasaulio, kuris mus supa, bet to pasaulio, kuris mums tolimas, net svetimas. Iš jo paveikslų veržiasi nejaukūs vaizdai, rodą mums, kad viskas sensta, menkėja, nyksta, trūnija ir pasibaigia, ir gyvena, amžinai triumfuoja... be pabaigos... “Jie nepriklauso mūsų įprastiesiems paveikslams. Jam pasaulis atrodo griuvantis, sergantis, puvantis, triukšmingas ir mums toks pasiulomas vietoje to, kuriuo mes tikime, kad gyvename tikrame pasaulyje. Visą tvarkos kriterijų ir mūsų archetipus vienu mostu nušluoja šalin — senasias grožio idė-

jas — nieko nepalieka”, sako dail. Jean Dubuffet.

Baisu, įdomu, keista, bet įtikėtina. Savo autoritetu ir filosofija keičia sekulinę estetiką skirtingu keliu, negu abstrakto dailininkai. Albrighto tapybą akys mato ir protas supranta. Žiūrėdami į jo paveikslus, mes gyvename lyg kokiame mirazhe, kuris mūsų akis, protą apgauna, nes mums jo kūryba paslaptinga ir mes klausiamo savęs: Kodėl menininkas žmones (savo modelius) taip sumaitoja detalėmis? Veidus išvagoja smulkiausiomis raukšlėmis? Tai todėl, kad dailininkas ieško tos paslapties, kuri leidžia save atrasti, pažinti, — moko išsireikšti ir kitam pasakyti apie save ir kitus. Nuoširdus žiūrovas pastebės kokie Albrighto paveikslai yra ne tik iš paviršiaus, bet ir iš vidaus.

Jis sako: kai paveikslas atrodo gerai, tai žinok, kad jame ne viskas gerai. Kūryba yra ilgo laiko problema. Jis neskuba. Kai jaunystėje prie vieno paveikslas dirbdavo du metus, tai dabar dirba 10 metų ir ilgiau.

Kai kurie jo paveikslai išaukia siaubą. Moters portretas pavadintas “Mano atsiminimai” (žiūr. nuotrauką) Toledo muziejuje parodoje sukėlė triukšmą: “Pasibaisėtinas”, “nemoralus”, “vulgariškas!” Publika pareikalavo paveikslą už parodos išimti. Dabar tas pats paveikslas yra New Yorko Moderniojo Meno muziejuje.

Išstatyta 39 tapybos darbai, 5 litografijos, 4 piešiniai, 5 skulptūros ir mediciniški piešiniai.

Kita progą bus plačiau.

3 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL
— SATURDAY, OCTOBER 31, 1964